

Alikvot je pro mě stále výzva

Alikvotní sbor Spektrum loni oslavil desetileté výročí od svého založení. Se sbormistrem Janem Staňkem si o historii, úspěších i plánech sboru povídal jeho dlouholetý kolega a přítel, sbormistr a pedagog Libor Sládek.

Já si Tě, Honzo, prvně vybavuju, když jsi přijel na kole do Vysokého Mýta, na sbor sbormistrů.

Já myslím, že jsme se viděli prvně na Europa Cantat v Táboře.

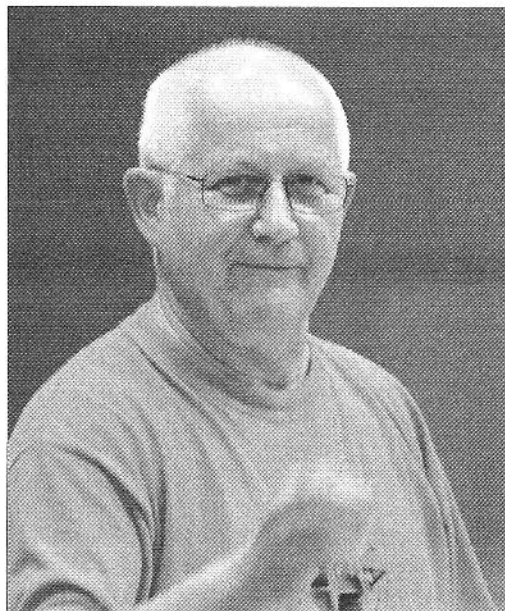
Ano, tam jste tenkrát zpívali s Kvintusem, byl jsem nadšený a přinesl jsem Ti nějaké úpravy. Já jsem začal všechny sbory a sbormistry monitorovat, když jsem začal učit na gymplu, a tys byl pro mě jeden ze vzorů.

Já si Tě pamatuju intenzivně až z Bohemia Cantat v Havlíčkově Brodě. Pak jsem Tě pozval do Bohemiacchoru.

Jak ses, Honzo, vlastně vůbec k tomu alikvotnímu zpěvu dostal jako sbormistr?

No, prvně jsem slyšel alikvotní zpěv v roce 1995 a hodně mě zaujal. V tom roce jsem hodně jezdil po festivalech jako sbormistr a mimo jiné jsem se dostal na dirigentský kurz Erica Ericsona v Lublani. Byla tam podmínka věkového omezení, kterou jsem už nesplňoval, tak jsem Ericu Ericsonovi napsal, že bych se chtěl toho jeho kurzu zúčastnit, i když už jsem věkovou hranici o něco překročil, protože jsem dříve neměl možnost, protože jsme tu žili izolovaní v socialismu. A jestli by mi neudělil výjimku. A představ si, že mi napsal, že ano, ale dopis jsem bohužel dostal až po termínu, tak jsme se nakonec domluvili, že bych tam jel jen jako pasivní pozorovatel. A v Lublani jsem šel na koncert alikvotního sboru Christiana Bollmanna z Düsseldorfu, který mě naprosto omámil. Tehdy jsem pocítil, že touto cestou chci jít, že to chci prozkoumávat, že mě to zajímá.

Přihlásil jsem se hned na kurz a další rok jsem alikvotní zpívání slyšel podruhé na kongresu sbormistrů v Austrálii, to dělala Sarah Hopkins.

Jan Staňek

Když jsem se vrátil domů, začal jsem s tím experimentovat sám. Zkoušel jsem alikvotní zpěv v Kvintusu, což byl můj tehdejší liberecký sbor, ale oni už měli patnáctiletou úspěšnou pěveckou zkušenost s jinou hudbou a moje zvukové experimentování je nenadchlo a bránili se mu. Tak jsme se domluvili, že sbor Kvintus opustím, a já pak hledal sbor, který by chtěl s alikvotními tóny pracovat. Tedy spíš jsem uvažoval, že založím nějaký sbor, který by se tomuto zpívání chtěl věnovat.

Tak to jsi asi byl u nás první, že?

No nejspíš ano, kdo se tomu chtěl u nás věnovat v takové podobě. Doba byla jiná, dneska máš na internetu tisíce lidí, co se alikvotním zpěvem zabývají, najdeš tam spousty instruktážních videí. Tenkrát byl na internetu jen David Hykes z USA a Christian Bollmann z Německa. Náhodou se mi tenkrát dostalo do ruky CD Christiana Zehndera ze Švýcarska, to mě zaujalo natolik, že jsem vypátral jeho telefonní číslo a zavola jsem mu, že bych ho chtěl jako svého učitele. A tím se pak asi na tři roky opravdu stal.

To už jsme někde v roce 2001?

No, bylo to tak. Pak měl v Praze seminář David Hykes a tam jsem potkal nadšence do alikvotního zpívání. S nimi jsem založil kroužek alikvotního zpěvu při Domě dětí a mládeže v Praze-Karlíně Spektrum. Ale celkem rychle jsem pochopil, že je lepší brát zpěváky a učit je alikvotní tóny, než učit zpívat alikvotní nadšence. Takže jsem v roce 2003 založil nový sbor. Udělal jsem seminář o alikvotním zpěvu a na něm jsem nabral zájemce, z nichž někteří jsou ve sboru ještě dodnes. A potom se to již vyvíjelo k dnešní podobě.

Byli jste tenkrát v kontaktu s někým ze zahraničí? Měli jste nějaké vzory?

Alikvotní zpěváci o sobě navzájem moc nevěděli, podobně jako já jsem si myslel, že jsem jediný, kdo se tím v Čechách zabývá.

Pak jsem ale zjistil, že nějaký člověk sezval všechny alikvotní zpěváky z celého světa na jedno místo. Nás tam jelo z Prahy asi šest lidí, což už vlastně představovalo jakýsi malý sbor, ale v té době existovaly asi jen dva skutečné alikvotní sbory: Christiana Bollmanna a Davida Hykese, jinak tam byli všichni ostatní jen sami za sebe.

Tam jsme se seznámili s Wolfgangem Saussem z Aachen v Německu, se kterým nás spojoval zájem o sborový zvuk. S ním a jeho sborem jsme navázali dlouhodobější spolupráci, jezdil za námi do Čech a učil nás. Nakonec jsem ho získal pro myšlenku založení evropského alikvotního sboru Europa. Tu jsme pak uskutečnili v roce 2006 v Liberci, kde jsme uspořádali společné týdenní soustředění. Sice už nespolupracujeme, ale sbor existuje dál v jiné podobě.

A nebylo Ti to líto?

Trochu mi to bylo líto, ale na druhou stranu jsem zjistil, že já vlastně už dneska nemám pocit, že bych něco hledal. Já potřebuji jen čas a energii svoji a zpěváků. Určitě je zajímavé se setkávat s různými alikvotními zpěváky, více mě ale zajímá špičkové sborové zpívání doplněné alikvoty než jenom alikvotní zpívání samotná.

Ty jsi se do toho tenkrát vrhnul, nekoukal nalevo napravo, ale ten předpoklad, že budeš mít zejména kvalitní zpěváky, tak jako dnes, ten tam tehdy nebyl. Alikvot tedy představuje cestu, jak zlepšit sborový zpěv, ale všichni zpěváci musí dojít na nějakou minimální úroveň, aby to fungovalo. A taky se dá využít hlavně u pomalejších skladeb, což vidím jako nevýhodu.

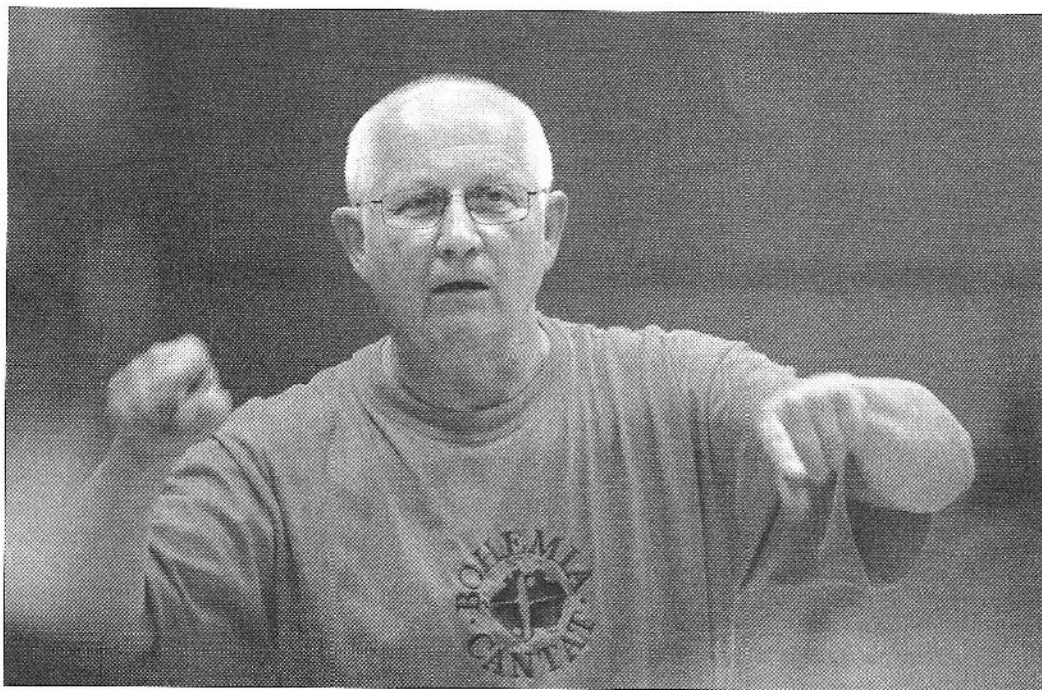
Ano, řešením je asi dělat sborové písně na dobré úrovni a do toho někdy „vyšít“ alikvotní tóny, které jsou fascinující. Ale trvalo mi bohužel delší dobu, než jsem na to přišel.

Já se na to dívám zvenku, protože mě to tak nezaujalo, ale stále mi přijde, že alikvotní zpívání má své hranice.

Má své hranice. Mě třeba dneska už tolik nezajímají sóloví alikvotní zpěváci, protože těch alikvotních tónů, které můžeš efektivně zazpívat na základním tónu, je tak pět až sedm. Takže když někdo zazpívá základní tón, tak už vím, jaké možnosti to dává. Nemůžeš například zazpívat mollovou melodii, protože v té alikvotní řadě je durová tercie, a všechny ty alikvotní sóla se obírají v podobném stylu.

Spektrum v Japonsku

Je to něco jako pentatonika v Asii, sedneš k piánu, i když na něj neumíš, a hraješ jen černé klapky a všichni vědí, co je čeká.

Ano, nebo jako foukací harmonika, to je krásný nástroj, ale určitě bys nevydržel týdenní festival foukacích harmonik.

Sólové alikvotní zpívání takové omezení má, ale na druhou stranu použití řízených alikvotních tónů ve sboru mě čím dál tím víc fascinuje, protože možností jejich využití je mnohem víc a výsledky jsou vždy překvapivé a krásné. Ale je to velká časová investice, protože rozezpívání s alikvotními cvičeními zabere tak hodinu poctivé přípravy, kromě toho zpěváci musí ještě trénovat doma. Kdyby netrénovali doma a sami nehledali, tak je to ztráta času.

Ale se sbory ve světě se můžeme srovnávat. Se Spektrém jsme byli na koncertním turné po Itálii, Švýcarsku a Rakousku, také jsme zavítali do Švédska, Německa a Dánska. Měli jsme i vystoupení na mezinárodním festivalu klasické hudby v Meranu v Itálii Merano Musikwochen, nebo na festivalu Hudba pod diamantovou klenbou, který pořádá Peter Michalica ve slovenské Kremnici. Absolvovali jsme také několik mezinárodních soutěží, kde jsme si nevedli vůbec špatně. I když máme své hranice, jsme schopni přinést něco, co posluchače zaujme.

Cílem tedy je dosáhnout dokonalého barevného souzvuku?

Ano, k tomu by to mělo směřovat. Já jsem k tomu došel jako fyzik, ale jiní sbormistři k tomu dojdou intuitivně a vědí, který interval zpívat měkce a který ostře. Zatímco já na to jdu přes techniku a tedy vím, že alikvotní tóny mohou akordu pomoci, ale někdy i uškodit. Správně zazpívaný akord, který je špatně zabarvený, může znít falešně. Léta jsem se trápil, proč mi sbory zpívají občas falešně, až jsem na to přišel právě v souvislosti s těmi alikvotními tóny a zabarvením.

V hudbě jsi využil své fyzikální vzdělání. A jak se Ti daří skloubit všechny své sbory?

Část roku jsem vždycky pryč u svých sborů v zahraničí. Zpěváci pak trénují sami, a když jsem zpátky, už spolu jen ladíme tu muziku. Našli jsme tento modus vivendi, aby to mohlo fungovat. Ta práce se mi moc líbí, mám ze Spektra radost. Nejvíc by se mi líbilo, kdyby se našel nějaký sbormistr, který by k nám chodil zpívat, bavilo by ho to a v alikvotním zpívání by chtěl pokračovat.

Nenašel se takový blázen?

Zatím ne, ale snad se ještě najde. Chce to spoustu práce, hledání a odhodlání. Ale stojí to za to.

Ještě mě napadlo, jak sháníš skladby? Jaký má sbor vlastně repertoár? A nebo když nic není, tak si to napíšeš sám?

To je docela těžké. Jednak existuje pár specialistů na světě, kteří si s tím hrají, asi nejvýznamnější je Stuart Hinds z Texasu v USA, což je vynikající alikvotní zpěvák, skladatel a sbormistr, ale nemá svůj alikvotní sbor, a tak psal do šuplíku. My se nyní snažíme jeho písně zpívat. Hinds dokonce s námi strávil několik dní na soustředění v Čechách, když tu byl na svém evropském turné. Už nám i některé písně přímo napsal, například píseň *Máj* na text české básně Karla Hynek Máchy. Zeptal se, která je u nás nejznámější básně, a tu si pak nechal překladačem přeložit a napsal na ni skladbu s alikvotním sólem, kterou máme velmi rádi. Samozřejmě první verze nebyla vzhledem k jazykovým odlišnostem úplně perfektně zpívatelná, ale po několika úpravách a vzájemných výměnách je píseň opravdu úchvatná. Také mladá švédská autorka Linda Alexandersson napsala krásnou alikvotní skladbu, *Allt är nåra*. V Austrálii žije Sarah Hopkins, která píše skladby s alikvotními tóny. V Americe je skupina Prana, která se věnuje čistě alikvotnímu zpívání, s jejich souhlasem jsme od nich převzali některé písničky, které představují alikvotní zpívání v křišťálově čiré podobě. Někdy si píšu některé úpravy sám, nebo jen některé klasické skladby obohatíme o alikvotní tóny. U některých skladeb to jde hned, u některých to trvá roky, než se vylopují a jsou hezké. Ale nemáme mnoho rozdělaných skladeb, které bychom nedodělali.

V roce 2012 jsem byl s vámi v Japonsku, kde Spektrum získalo stříbrnou medaili. Vloni jste soutěžili na Europa Choir Games v Grazu, kde jste získali

hned dvě stříbrné medaile. Kam se chystáte dál? Jaké máte další plány?

Chceme natočit další CD. Po *Zprávě z cesty* (2005) a *Villarose* (2009) to bude naše třetí. Chtěl bych někdy, abychom zazpívali třeba na Pražském jaru nebo podobném významném festivalu. Víím, že to zní trochu vychloubavě, ale my děláme něco zajímavého a mohlo by to lidi zajímat a nadchnout. Oslovit sbormistry, aby alikvotní zpívání zkusili ve svém sboru, nadchnout je pro využití jeho možností.

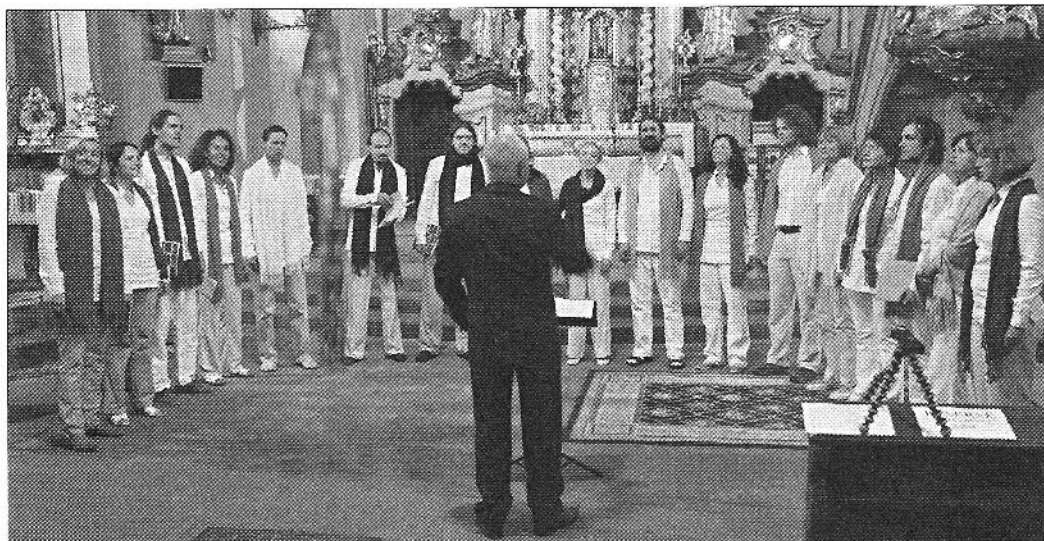
Tak to vypadá, že máš dost co dělat do konce svého profesního života...

No to mám, vezmi si ale, jak nám to zpívá dneska a jak to zpívalo před pěti lety. Ten posun tam je a zatím se nezastavil. Jistě to bude mít vlny, ale stále mám pocit, že jsme jen ve stadiu zkoumání, že odhrmeme závěs a je tam další prostor. Dokud budu mít pocit, že to ještě jde někam posouvat, tak bych to chtěl dělat. A předat pak dalším generacím.

Tak to je hezké. Přeji Ti a Spekttru dalších x-krát deset let, ale hlavně vám přeju, abyste našli onoho dalšího sbormistra, aby vaše práce mohla pokračovat, protože by byla škoda, kdyby nakonec zmizela. A děkuju moc za rozhovor.

Já děkuju za příjemné povídání. A kdyby se někdo zajímal o náš sbor, rád bych jej odkázal na naše webové stránky www.alikvotnispektrum.cz, kde o nás najdete veškeré informace, nahrávky i pozvánky na nejbližší koncerty.

LIBOR SLÁDEK

Spektrum (2014)